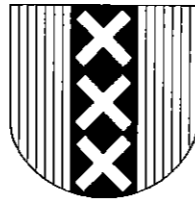

Sociale vernieuwing en sociale stadsvernieuwing in Amsterdam

Sociale vernieuwing en sociale stadsvernieuwing zijn in de ogen van Amsterdamse gesprekspartners 2 begrippen met duidelijk onderscheiden inhouden, ofschoon ze in de praktijk uiteraard in mekaar haken.

Sociale vernieuwing

Het begrip sociale vernieuwing is van recente datum. Er schuilt een filosofie achter die ontwikkeld werd in de periode van economische relance rond 1989.

Vaststelling was dat niet iedereen deelachtig was aan de nieuwe welvaart en dat een omvangrijk deel van de bevolking in een achterstandssituatie bleef steken. Omschrijving van sociale vernieuwing is dan: activeren van uitgeschakelde mensen door middel van het zoeken naar gepast

werk en het verbeteren van hun omstandigheden, zodat ze weer kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.

Het gaat dus om het opheffen van achterstanden op gebied van arbeid, scholing en maatschappelijke deelname. Vooral op dit laatste aspekt is er een link tussen sociale vernieuwing en buurtbeheer (zoals er een link is tussen buurtbeheer en sociale stadsvernieuwing, als een fase na de stadsvernieuwingsoperaties, om de leefbaarheid te behouden).

Bij sociale vernieuwing wil men ook maatwerk leveren. Men wil de ambtelijke verkokering teengaan door oplossingen voor problemen te formuleren in concrete projecten met een controleerbaar resultaat. Deze projecten vinden een bundeling in Buurtontwikkelingsmaatschappijen (BOM's).

Amsterdam bestuurlijk

Amsterdam telt een 720.000 inwoners. Zoals in andere Europese steden met oude stadskernen is dat een aanzienlijke terugloop in vergelijking met 1950 toen de stad nog 836.000 inwoners had. Er zijn 119.000 buitenlanders in de stad geregistreerd. De gezinssamenstelling tendert in de richting van alleenstaanden en tweepersoons-huishoudens.

Ondanks de aanzienlijke stadsvlucht is er een nijpende woningnood: 51.995 mensen staan als „urgenten” opgetekend. Dit zijn mensen die naar aangepaste huisvesting uitkijken. De huisvestingsmarkt wordt voor 51 % ingenomen door de sociale huursektor.

Economisch gesproken heeft zich in Amsterdam een diepgaande ommekeer voorgedaan. De grote metaalindustrieën zijn verdwenen en het zwaartepunt situeert zich momenteel in de tertiaire en kwartaire sektor: Financies, dienstverlening, informatica, techmatica. De negentiende eeuwse haven aan de IJ-oeveren is in verval. Er zijn grootse plannen om de IJ-as om te bouwen tot centrumvoorziening.

Zeer recent werd een bestuurlijke vernieuwing afgerond. De achterliggende filosofie daarbij was tweeledig: het versterken van de rol van de gemeenteraad en het verhogen van de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening. De Amsterdamse gemeenteraad bestaat uit 45 leden die voor een periode van 4 jaar verkozen worden. De wethouders (schepenen) worden uit de gemeenteraad verkozen. De burgemeester evenwel wordt benoemd op voordracht van de regering. Zijn ambtsperiode bedraagt 6 jaar.

In 1990 werd de bestuurlijke decentralisatie voltooid. Amsterdam werd opgedeeld in 16 stadsdelen, ieder met een verkozen stadsdeelraad (gaande van 17 tot 37 leden). Deze raden zijn bevoegd voor huisvesting, wegeninfrastructuur, groenvoorzieningen, openbare ruimtes, onderwijs, volksgezondheid en sociaal-kulturele voorzieningen en dit op het territorium van het eigen stadsdeel. Het centrale bestuur blijft bevoegd voor gemeentefinanciën, externe vertegenwoordiging, het beheer van gemeentelijke bedrijven en de politie.

De organisatie-eenheid voor sociale vernieuwing is de wijkorganisatie. Vandaar dat de Amsterdamse stadsdelen een centrale rol spelen bij het sociaal vernieuwingsbeleid.

Door de stad worden convenanten aangegaan met het Rijk die een looptijd hebben van 4 jaar (voor 1992 kreeg Amsterdam 50 miljoen gulden voor haar sociaal vernieuwingsbeleid).

Sociale stadsvernieuwing

Deze idee is veel ouder en stamt uit de periode dat men in de steden tot de vaststelling kwam dat vooral de binnenstadskern en de woongebieden onmiddellijk daarrond in verval waren geraakt en wel in die mate dat de leefbaarheid voor de bewoners ernstig in het gedrang kwam.

Nadruk of einddoel van de stadsvernieuwing ligt op het bewerkstelligen van duurzaam verbeterde buurten.

Stadsvernieuwing wordt dan gedefinieerd als: een inhaaloperatie in de fysieke elementen van buurten waarin achterstanden geconcentreerd zijn en dit via omvangrijke investeringen.

Dank zij aangehouden inspanningen door de jaren heen is de verpaupering van de binnenstad en de bevolkingsmigratie naar „overloopgemeenten” gestopt. Er is een herwaardering van de binnenstad aan de gang in de richting van de „compacte stad”-idee. Men blijft streven naar de uitbreiding van de woningvoorraad in de bestaande stad, met oplossingen voor de parkeeroverlast en strengere milieu-eisen.

Doorheen de jaren is de aandacht verschoven van een duurzaam verbeterde woningvoorraad naar een duurzaam verbeterde buurt. De kenmerken van een duurzaam verbeterde buurt zijn:

- een gedifferentieerd kwalitatief woningaanbod;
- een goed funktionerende openbare ruimte;
- vermenging van functies;
- behoud van het eigen karakter van de buurt.

Globaal zijn er nu minder klachten over de kwaliteit van woningen (wel is er een vraag naar meer variatie in het woningaanbod), maar wel klachten over het beheer eens de stadsvernieuwing heeft plaatsgevonden.

De investeringen in de stadsvernieuwing verschuiven naar het westelijk deel van de stad (waaronder De Baarsjes) waar ze onevenredig grote concentraties van achterstanden moeten tegengaan. De rol van de stadsvernieuwing in de sociale vernieuwing is het scheppen van de materiële voorwaarden voor die sociale vernieuwing. De primaire verantwoordelijkheid voor de stadsvernieuwing gaat uit van de stadsdelen.

Voor het Rijk is de stadsvernieuwing een eenmalige operatie. De rijksmiddelen voor Amsterdam blijven nog een viertal jaar ruim, daarna dalen ze sterk tot een totale afbouw rond 2000 maar dan zouden de doelstellingen ook bereikt moeten zijn.

Als noot kunnen we ook nog vermelden dat er onderscheid gemaakt wordt tussen stadsvernieuwing en stedelijke vernieuwing. Bij stadsvernieuwing ligt de nadruk op de volkshuisvesting. Het is een inhaalproces dat geen definitieve oplossingen biedt en het speelt zich af op de as buurt-gemeente. Stedelijke vernieuwing situeert zich op de as gemeente-bedrijfsleven en het gaat op dat niveau om ruimtelijke en economische vernieuwing.

Commentaar

Op het niveau van de grootstadsproblematiek zijn steden als Amsterdam en Brussel best met mekaar te vergelijken. Het bestuurlijke kader waarin naar oplossingen voor problemen wordt gezocht is erg verschillend. In die zin dat in Amsterdam de bestuurlijke organisatie veel *doorzichtiger* en eenvoudiger is dan in Brussel met zijn gewestelijke, gemeentelijke, nationale, Vlaams- en Franstalige en provinciale niveaus. Amsterdam is een stad die zoekt naar een evenwicht tussen centrale en decentrale tendensen. Er is een hoofdbestuur met daarnaast stadsdeelraden en onder beide niveaus zijn de bevoegdheden zo verdeeld dat beslissingen kunnen vallen op de niveaus waar ze het best dienen te vallen.

Termen als stadsvernieuwing en sociale vernieuwing worden door de overheid gehanteerd in een globale visie terwijl er inhoudelijk toch duidelijk onderscheid in wordt gemaakt. Uit beleidsnota's blijkt dat er inzake de globale lijnen van dergelijke visie ruime consensus bestaat bij de diverse gesprekspartners. De overheid heeft zich een „moderne” beleidsfilosofie eigen gemaakt en moet daarvan – anders dan hier nog wel eens het geval durft zijn – niet meer overtuigd worden.

Meer dan bij ons spelen veranderingen zich af binnen een ambtelijk kader. Alle mensen die we tijdens onze bezoeken ontmoet hebben waren ambtenaren, ook de opbouwwerkers. We stellen ons vragen bij de bewonersgerichte reflex. Er waren bij onze gesprekspartners weinig kritische geluiden te horen, alhoewel we bij momenten duidelijk gemerkt hebben dat er bij bewoners contestatie was, bijvoorbeeld op het Mercatorplein.